

Kieldgårdene i Gudumholm og beboere i fæsteperioden

I forbindelse med min slægtsforskning i min mand Palle Christensens aner stødte jeg på Kieldgård i Gudum Sogn. Kieldgård lå i Gudumholm, som hørte under Gudum sogn.

Gården var en fæstegård under Gudumlund Gods, der fra 1674 og frem til 1797 var ejet af familien von Buchwald. Først ejedes godset af Wulff von Buchwald og senere af Friederich von Buchwald. I 1797 blev Gudumlund overtaget af Lindenberg Gods.

Den ældste kilde, hvor jeg har fundet Kieldgård omtalt, er Christian V's matrikel fra 1688. Her beskrives Kieldgård som en »ensomt beliggende gård« i Gudum sogn. På dette tidspunkt var gården delt mellem to fæstere, der hver havde en halv gård. Fæsterne var Peder Nielsen og Just Mogensen.

Matriklen giver samtidig et interessant indblik i gårdens drift. Jorden var opdelt i fire vange, som blev dyrket efter et fireårigt sædskifte. Tre af vangene blev dyrket, mens den fjerde lå brak til græsning. Gården havde fædrift i et kær kaldet »Stor Kær«, der lå øst for gården. Der fandtes kun få muligheder for tørveskær og brændsel, ingen lyng og intet fiskeri. Kornet blev malet på Sejlflod Mølle, der lå omtrent en fjerdingvej fra gården, mens hjultømmer måtte købes i Rebild og Skørping Skove omkring tre mil borte. Til gengæld fandtes der hverken gærdsel eller stave, og derfor blev tørvediger anvendt som indhegning.

Gudum Kirkebog findes bevaret tilbage til 1687, og Kieldgård nævnes mange steder i forbindelse med dåb, velser og begravelser. Kilderne gør det dog vanskeligt med sikkerhed at følge fæsterne fra 1688 frem til 1719, hvor de første bevarede fæstebreve findes i Gudumlunds Arkiv.

I 1719 blev der udfærdiget to fæstebreve til Hans Pedersen. Begge fæstebreve omfatter et areal på 6 tønder, 5 skæpper og 2 fjerdingkar. I kirkebogen omtales de som henholdsvis »Gamle Hans Pedersen« og »Den yngre Hans Pedersen«. Fæstebrevene er sandsynligvis afskrifter af tidligere dokumenter, da Hans Pedersen allerede boede i Kieldgård i 1693, hvor han blev viet til Kirsten Nielsdatter. Han synes at være født omkring 1665. Den yngre Hans Pedersen, født omkring 1687, var sandsynligvis søn af den ene af fæsterne i Kieldgaard - nemlig Peder Nielsen, der samme år fik en søn, som blev døbt Hans.

I kirkebogen omtales de to Hans Pedersen skiftevis som bosat i Kieldgård, Limhus eller Limhus ved Kieldgård, hvilket gør forholdene noget uklare.

I 1732 blev der udfærdiget tre fæstebreve for Kieldgårdene. Fra dette tidspunkt omtales de som den Nordre, den Mellemste og den Søndre Kieldgård.

Den nordre Kieldgård (matrikel nr. 10)

I 1732 fæstede Palle Pedersen den nordligste af de tre Kieldgårde i Gudumholm. Året forinden var han blevet viet til Karen Lauritsdatter i Gudum Kirke. Sammen fik de otte børn, men kun to sønner nåede voksenalderen. Karen Lauritsdatter døde i april 1759, og allerede i juni samme år giftede Palle Pedersen sig med Margrethe Nielsdatter.

Da Palle Pedersen døde i 1768, efterlod han enken Margrethe Nielsdatter med fire børn, hvoraf det ældste kun var otte år gammelt. Enken giftede sig senere med Jens Christensen, som overtog fæstet på gården. Parret er registreret på gården ved folketællingerne i både 1787 og 1801.

Efter Jens Christensens død i 1801 blev enken Margrethe Nielsdatter boende på gården. I ægteskabet med Jens Christensen havde hun kun ét barn, datteren Anne Jensdatter. I 1802 blev Anne viet til Palle Pedersen, og samtidig overtog han fæstet på gården. Margrethe Nielsdatter kom herefter på aftægt og blev boende på gården frem til sin død i 1806.

Fæstet af den nordre Kieldgård var dermed tilbage i Pallesen-slægtens hænder, idet den unge Palle Pedersen var en sønnesøn af den første fæster med samme navn. Hustruen Anne Jensdatter døde allerede i 1810, men i løbet af deres korte ægteskab fik parret fem børn, hvoraf kun to var i live ved hende død.

Palle Pedersen giftede sig senere med Malene Pedersdatter fra Ulsted. Sammen fik de ti børn, men seks af dem døde i den tidlige barndom. Parrets yngste barn blev født fire måneder efter Palle Pedersens død i december 1827.

I 1829 overtog Knud Christensen fæstet på gården, mens Malene Pedersdatter kom på aftægt. Året forinden var han blevet viet til Karen Margrethe Jensdatter. De kom begge fra Gunderup Sogn. I løbet af deres 23 år på gården fik de 11 børn. I 1852 udvandrede familien til USA.

Samme år overtog Lauritz Jensen fæstet på gården. Han og hustruen Ane Kirstine Sørensdatter Toft kom fra henholdsvis Ellidshøj og Lillevorde. Da Lauritz Jensen døde i 1880, synes sønnen Søren Toft Lauritsen at have drevet gården for sin mor, idet den nordre Kieldgård først overgik til selveje i 1893, hvor Lindenborg Gods skødede gården til Søren Toft Lauridsen. Han nævnes fortsat som ejer ved folketællingen 1901.

Den nordre Kieldgård ligger stadig på den oprindelige placering. Adressen er nu Kildevænget 2B. i Gudumholm.

Den mellemste Kieldgård (matrikel nr. 11)

I 1732 fæstede Jens Christensen Bloch den mellemste af de tre Kieldgårde i Gudumholm. Samme år blev han viet til Dorethe Christensdatter Lassen i Gudum Kirke. Ægteskabet blev kortvarigt, da hun døde allerede året efter, blot 26 år gammel.

I 1735 giftede Jens Bloch sig igen, denne gang med Anne Nielsdatter. Parret måtte indhente kongelig bevilling til ægteskabet, da de var næstsøskendebørn.

I 1748 overtog Søren Nielsen fæstet på gården. Fæstebrevet oplyser, at han allerede havde boet på gården i nogle år. Han var født i Sejlflod, men hans nærmere herkomst er ukendt.

I 1753 overtog Laurs Nielsen Mellemgård fæstet. Det fremgår af fæstebrevet, at Søren Nielsen måtte fraflytte gården på grund af svagelighed. Samme år blev Laurs Nielsen gift med Karen Hansdatter fra Dokkedal. Karens mor Maren Sørensdatter boede hos parret ved sin død i 1772.

I 1774 overdrog Laurs Nielsen fæstet til sin søn Hans Larsen, men blev selv boende på gården til sin død i 1785.

Ved folketællingen 1787 var Hans Larsen fæster på gården. Senere samme år blev han gift med Maren Jensdatter. Parret beholdt fæstet gennem mange år og findes fortsat på gården ved folketællingen 1801 sammen med deres børn.

Efter Maren Jensdatters død i 1816 blev den ældste datter, Maren Hansdatter, i 1818 gift med Palle Pedersen Winther. Begge var da tjenestefolk på Kieldgården. Palle Pedersen Winther var barnebarn af "den ældre" Palle Pedersen, som fæstede den nordre Kieldgaard i 1732. Palle Pedersen Winthers mor var Karen Pallesdatter.

I april 1821 fik Palle Pedersen Winther fæstebrev på gården. Som led i overdragelsen blev der aftalt aftægt til Hans Larsen, som blev boende til sin død i 1831.

Efter hustruen Maren Hansdatters død i 1838 forblev Palle Pedersen Winther enkemand resten af livet. I 1852 overtog svigersønnen Hans Christian Hansen fæstet, efter at han to år tidligere var blevet gift med datteren Karen Marie Pallesdatter.

Efter Hans Christian Hansens død i 1863 overtog Karen Marie Pallesdatter fæstet, indtil sønnen Peder Hansen kunne overtage gården.

I 1877 købte Peder Hansen gården til selveje. Han omtales allerede som gårdejer ved sit bryllup i 1874 med Marianne Andersdatter. Ved folketællingen 1880 stod ægteparret fortsat som ejere.

Senere blev gården udstykket, og ved en efterfølgende folketælling omtales stedet ikke længere som almindelig gård, men som fattiggård. Her boede fattiggårdsbestyreren Ole Christensen, tjenestefolk og en række fattiglemmer.

Den søndre Kieldgård (matrikel nr. 12)

I 1732 fæstede Jens Sørensen den søndre af de tre Kieldgårde i Gudumholm. Han stammede fra Vårst. Da han i 1760 afgav fæstet, flyttede han til Fjellerad for at bo hos sin datter Maren og hendes mand Christen Jensen. Her døde han den 18. november 1773.

Efter Jens Sørensen overtog Jens Nielsen, kaldet »Syndergård«, fæstet. Han var gift med Gertrud Pedersdatter. Da Jens Nielsen døde i 1773, blev gården overtaget af Jacob Nielsen fra Romdrup. Som en del af aftalen skulle han gifte sig med enken på gården.

Folketællingerne fra 1787 og 1801 viser Jacob Nielsen som fæster. Ved folketællingen 1801 var han blevet enkemand, da Gertrud Pedersdatter døde i 1795.

I 1806 overdrog Jacob Nielsen fæstet til sønnen Peder Jacobsen, men blev selv boende på aftægt indtil sin død i 1811.

I 1818 overdrog Peder Jacobsen gården til ungkarlen Laurs Nielsen. Peder Jacobsen og hustruen Ane Pedersdatter blev boende som indsiddere på gården. Samme år blev Laurs Nielsen gift med Ane Poulsdatter.

Ved folketællingen 1834 var Laurs Nielsen og Ane Poulsdatter fortsat fæstere. På gården boede også Ane Poulsdatters mor, Mette Christensdatter, som blev forsørget af svigersønnen.

Efter Laurs Nielsens død i 1838 overtog Niels Johansen fra Ferslev fæstet. Han giftede sig samtidig med enken Ane Poulsdatter og overtog forsørgelsen af hendes mor.

Niels Johansen og Ane Poulsdatter beholdt fæstet gennem mange år. I november 1869 overdrog de gården til svigersønnen Niels Christian Larsen, der var gift med deres ældste datter, Inger Cathrine Nielsdatter.

I november 1877 købte Niels Christian Larsen gården af Schimmelmann og blev dermed selvejer. Ved folketællingen 1880 beskrives ejendommen som »en gård med kalkværk«.

Kilder:**Kieldgårdene i Gudumholm og deres fæstere/beboere:**

1687 – Hans Pedersens fødsel. 1686 – 1812. Opslag 7

<https://arkivalieronline.rigsarkivet.dk/da/billedviser?epid=24067433#722033,97338141>

1688 - Christian den 5.s Markbog. 1450-1452 Opslag 97 af 411

<https://arkivalieronline.rigsarkivet.dk/da/billedviser?epid=16522553#126625,19234614>

1688 - Christian den 5.s Matrikel. 1777. Opslag 27/188

<https://arkivalieronline.rigsarkivet.dk/da/billedviser?epid=21658912#408324,75699054>

1719 – Hans Pedersen Kieldgaard – Matr. 1

<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3QS7-8938-MZ1L?wc=M52H-FMQ%3A333468001%2C333889001%2C333892201%26cc%3D2015318&lang=da&i=17&cc=2015318>

1719 – Hans Pedersen Kieldgaard – Matr. 2

<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3QS7-8938-MZ1L?wc=M52H-FMQ%3A333468001%2C333889001%2C333892201%26cc%3D2015318&lang=da&i=17&cc=2015318>

Den nordre Kieldgård (matrikel nr. 10)

1732 – Palle Pedersens fæstebrev. FS Gudumlund Fæsteprotokol. Opslag 86/609

<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q57-L938-MZT8?wc=M52H-FMQ%3A333468001%2C333889001%2C333892201%26cc%3D2015318&cc=2015318&lang=da&i=85&groupId=2015318>

1768 – Palle Pedersens skifte. FS Gudumlund Skifteprotokol. Opslag 112-114/610

Denmark, Estate Records, 1436-1964; <https://familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q57-893H-Y9X9-W?cc=2015318&wc=M5K5-2NR%3A333468001%2C333889001%2C333899001>

1768 - Jens Christensen fæste. FS Gudumlund Fæsteprotokol. Opslag 242/609

<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q57-L938-MD87?cat=397370&view=explore&lang=da&groupId=TH-1961-30030-9123-98>

1801 - Jens Christensens skifte. FS Gudumlund Skifteprotokol. Opslag 120/363

<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q57-893H-YB6P?cat=401607&view=explore&grid=on&i=112&lang=en>

1802 - Palle Pedersens fæste 1802. FS Gudumlund Fæsteprotokol. Opslag 137/176

<https://arkivalieronline.rigsarkivet.dk/da/billedviser?epid=21026888#330243,66423935>

1810 - Anne Jensdatters skifte. – Palle Pedersens hustru. Gudumlund Skifteprotokoller. Opslag 260/365

<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q5Q-G93H-Y935-B?cat=401607&i=266&lang=en>

1828 – Unge Palle Pedersens skifte. Lindenberg Birks skøde- og panteprotokol 1790 -1865. Opslag 86/524

<https://arkivalieronline.rigsarkivet.dk/da/billedviser?bsid=178372#178372,39609474>

1829 - Malene Pedersdatters frasigelse af arvefæste. Afskrift af Lindenberg Birks skøde- og panteprotokol 1790 – 1865. Opslag 89/524.

<https://arkivalieronline.rigsarkivet.dk/da/billedviser?epid=17135545#178372,39609477>

1829 – Fæste Knud Christensen – Afskrift af Lindeborg Birks skøde- og panteprotokol 1790 – 1865. Opslag 93/425

<https://arkivalieronline.rigsarkivet.dk/da/billedviser?bsid=178372#178372,39609481>

<https://arkivalieronline.rigsarkivet.dk/da/billedviser?bsid=178372#178372,39609480>

1838 – Skifte efter Malene Pedersdatter. FS Gudumlund skifteprotokol. Opslag 305/487.

<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3QSQ-G93H-H1Q9?cat=401607&view=explore&lang=da&groupId=M96M-KX9>

1852 - Lauritz Jensens fæste. Lindenberg Birkedommer. Skøde- og panteprotokol 1844 – 1855. Opslag 426/579

<https://arkivalieronline.rigsarkivet.dk/da/billedviser?bsid=210955#210955,39870136>

1893 – Søren Toft Lauritzens skøde. Ålborg Birk og Fleskum Herreds skøde- og panteprotokol. 1893-2-18XVI B39-SP19-1894-11-17. Opslag 173/610

<https://arkivalieronline.rigsarkivet.dk/da/billedviser?bsid=90999#90999,15164973>

Den mellemste Kieldgård (matrikel nr. 11)

1732 – Jens Christensen Blochs fæste. FS Gudumlund Fæsteprotokol. Opslag 87/609

<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q57-L938-MZBM?wc=M52H-FMQ%3A333468001%2C333889001%2C333892201%26cc%3D2015318&cc=2015318&lang=da&i=86&groupId=2015318>

1748 Søren Nielsens fæste. FS Gudumlund Fæsteprotokol. Opslag 157/609.

<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q57-L938-MZN2?wc=M52H-FMQ%3A333468001%2C333889001%2C333892201%26cc%3D2015318&lang=da&i=156&cc=2015318&groupId=2015318>

1753 Laus Nielsens fæste. FS Gudumlund Fæsteprotokol. Opslag 173/609.

<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q57-L938-MZL3?wc=M52H-FMQ%3A333468001%2C333889001%2C333892201%26cc%3D2015318&lang=da&i=172&cc=2015318&groupId=2015318>

1772 Laurs Nielsens svigermor Maren Sørensdatters skifte.

<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q57-L93H-Y96R-C?cat=401607&view=index&lang=da&groupId=M96M-KH7>

1774 – Hans Larsens fæste. FS Gudumlund Fæsteprotokol. Opslag 308/609.

<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q57-8938-MD7F?wc=M52H-FMQ%3A333468001%2C333889001%2C333892201%26cc%3D2015318&lang=da&i=307&cc=2015318&groupId=2015318>

1821 – Palle Pedersen Winthers fæste. AO Lindeborg Gods Fæstebreve 1816-1826. Opslag 172/448

<https://arkivalieronline.rigsarkivet.dk/da/billedviser?bsid=330627#330627,66491121>

1838 – Maren Hansdatter skifte. FS Gudumlund Skifteprotokol. Opslag 311/487

<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q57-L93H-HPLG?cat=401607&view=explore&lang=da&groupId=M96M-KX9>

1852 – Hans Christian Hansens fæste. Har jeg ikke fundet endnu

<https://arkivalieronline.rigsarkivet.dk/da/billedviser?bsid=178372#178372,39609693>

1877 – Peder Hansen køber ejendommen. AO Realregister Gudum

<https://arkivalieronline.rigsarkivet.dk/da/billedviser?bsid=27959#27959,3012951>

Den søndre Kieldgård (matrikel nr. 12)

1732 – Jens Sørensens fæste.

<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q57-L938-MZBM?wc=M52H-FMQ%3A333468001%2C333889001%2C333892201%26cc%3D2015318&cc=2015318&lang=da&i=86&groupId=2015318>

1760 Jens Nielsen fæste. FS Gudumlund fæsteprotokol. Opslag 194/609.

<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q57-L938-MD2Q?cat=397370&view=explore&lang=da&groupId=TH-1961-30030-9123-98>

1773 – Jens Sørensens begravelse i Fjellerad.

<https://arkivalieronline.rigsarkivet.dk/da/billedviser?epid=24042645#720905,97272494>

1773 – Jens Sørensens skifte.

<https://arkivalieronline.rigsarkivet.dk/da/billedviser?bsid=194353#194353,32561486>

1773 - Jacob Nielsens fæste. FS Gudumlund fæsteprotokol. Opslag 269/609

<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q5Q-G938-M65Q?cat=397370&view=explore&lang=da&groupId=TH-1961-30030-9123-98>

1806 Peder Jacobsens fæste. FS Gudumlund fæsteprotokol. Opslag 459/609

<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q57-8938-M8JW?cat=397370&view=explore&lang=da&groupId=TH-1961-30030-9123-98>

1818 – Laurs Nielsen kontrakt. AO Lindenberg Gods Fæstebreve. Opslag 107/448

<https://arkivalieronline.rigsarkivet.dk/da/billedviser?bsid=330627#330627,66491056>

1838 – Niels Johansens fæste.

1869 – Niels Christian Larsen fæste.

1879 – Skøde til Niels Christian Larsen. Ålborg Birk-Fleskum Herredsfoged. Skøde- og panteprotokol. Opslag 100/491

<https://arkivalieronline.rigsarkivet.dk/da/billedviser?bsid=90985#90985,15160743>